

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

סנהדרין פרק רביעי – דף מספר 1

בס"ד, ר"ח אלול תשע"ב

פתיחה למסכת סנהדרין

א. משנה סנהדרין – מבנה ומשמעות

1. עברו על משנה סנהדרין בבקיאות והתרשמו מתכני המסכת ועמדו על המבנה שלה.
2. סנהדרין ומכות:
 - א) הקדמת הרמב"ם למשנה, "אבל מסכת מכות... כדי רשעתו".
 - ב) עיינו בכתב יד קויפמן וראו את מספור הפרקים (לקישור לתחילת מכות – [לחץ כאן](#))
 - ג) להרחבה – סיכום הממצא במבוא לנוסח המשנה עמ' 983.
3. חשבו על רקע מקראי למסכת – אילו פרשיות מהוות את התשתית של המסכת?
4. הצעה לפרשיות שמומלץ לעיין בהן:
 - א) עצת יתרו בשמות ובדברים (רמב"ן שמות י"ח, טו, יט, כ; רמב"ן דברים א', ט).
 - ב) תיאור מוסדות ההנהגה והשיפוט בספר דברים, התמקדו במיוחד בדברים י"ג, סוף פרק טז-יט)
 - ג) הפרשיות בהם נאמר "וכל ישראל ישמעו ויראו":
 - 1) דברים י"ג, יב; י"ז, יג; י"ט, כ; כ"א, כא.
 - 2) רמב"ן דברים כ"א, יח
 - ד) דברי הימים ב', יט
5. עיינו ברפרוף בספר שופטים במשנה תורה, והשוו בין המבנה של משנה סנהדרין לבין המבנה של ספר שופטים ברמב"ם.

ב. משנה סנהדרין פרק רביעי

1. עברו על משניות הפרק ועמדו על המבנה ועל התוכן. תנו את הדעת להבדל בין דיני ממונות לדיני נפשות. לעיון בכ"י קויפמן [לחץ כאן](#), לעיון בקובץ מעוצב של הפרק [לחץ כאן](#)
2. חפשו את המקבילה לפרק בתוספתא סנהדרין ועיינו בה.

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

סנהדרין פרק רביעי – דף מספר 1

בס"ד, ר"ח אלול תשע"ב

הקדמת הרמב"ם למשנה

אבל מסכת מכות בכמה העתקות היא מחוברת למסכת סנהדרין ונחשבת עמה, שכיון שאמר אלו הן הנחנקין הסמיכו לו ואלו הן הלוקין, ואין זה נכון, אלא היא מסכתא בפני עצמה, ונסמכה לסנהדרין לפי שאין מלקין ועונשין אלא הדיינים, והוא מאמר ה' והפילו השופט והכהו לפניו כדי רשעתו...

5 מבוא לנוסח המשנה עמ' 983

וסנהדרין – מכות מסכת אחת היא בת י"ד פרקים, כמו שנמנית בה"פ שם, וכעדותו של הרמב"ם בהקדמתו לפירוש המשניות: אבל מסכת מכות היא נקשרת בנוסחאות עם מסכת סנהדרין ובכללה היא מנויה, ואמרו שבשביל שאמר ואלו הן הנחנקין הדביק אליו ואלו הן הלוקין. ואין זה טעם אמת, אבל היא מסכת בפני עצמה וכו'.

אבל גם בכ"ק נחשבו סנהדרין ומכות לאחת: סנהדרין פ' י"ד, וכן הוא בכ"י פרמא ובקטע קנטבריא אחד (גינצבורג, גנזי שכטר ס"ב 395). וכן בפירוש אבות לר' יעקב בר שמשון שבמח"ו 461 (על פי כה"י שם 188): אלא סוף פרק היא במסכת סנהדרין בפרק אלו הן הלוקין, וכן שם בסוף פ"ה (שם 196): אלא משנה היא במסכת סנהדרין בפרק אלו הן הלוקין. "וה"ר יהוסף כותב: בכל הספרים גרסינן מכות אחר סנהדרין ובס"א פ' שנים עשר וקאי אסנהדרין" (מ"ש), ושם ריש פ"ב: ס"א פרק י"ג וקאי אסנהדרין, ושם ריש פ"ג: ס"א פרק ארבעה עשר וקאי אסנהדרין, ובסוף מכות: ברוב הספרים כתוב בסוף זו המסכתא נגמרה סנהדרין פרק י"ד, משמע שמסכת מכות שייכא גם היא לסנהדרין כמו הבבות" (עי' לעיל). וכך היה בנוסח הגאון, בקטע שבגנזי שכטר שם 401 – 402, אפילו ה"ב בלי סנהדרין ומכות מסכת אחת, ולא עוד אלא שפרק כיצד העדים (מכות פ"א) נכלל שם בפרק אילו הן הנחנקין (גינצבורג שם 395) ⁽¹⁾.

ואמנם כבר העיר הופמן (המסדרונה ח"א רטו), שסוף פ"א של מכות הוא באמת סיום לסנהדרין: סנהדרין נוהגת וכו' סנהדרין ההורגת וכו'. אי אפשר איפוא בכל אופן להפריד ביניהם, וכך יוצא מירוש' מכות פ"א. לא ע"ב: תנינן הכא מה דלא תנינן בכל סנהדרין, שגם מכות מסנהדרין היא. אלא שבבבלי שבועות ב ע"ב אמרו (סבוראי): מכדי תנא ממכות סליק מ"ש דחני שבועות, ובמכות ב ע"א אמרו (סבוראי): תנא התם קאי כל הזוממין וכו' (סוף הנחנקין). והנה יש "התם קאי" באותה מסכת (סוכה לו ב) ויש במסכת אחרת (תענית ב ע"א, שבועות יז ב).

בכל אופן ברור שבארץ ישראל חשבו נזיקין מסכת אחת וסנהדרין – מכות אחת, והמספר ששים מדוייק.

רמב"ן שמות פרק יח

10 (טו) כי יבא אלי העם לדרוש אלהים - השיב משה לחותנו צריכים הם שיעמדו עלי זמן גדול מן היום, כי לדברים רבים באים לפני, כי יבא אלי העם לדרוש אלהים להתפלל על חוליהם ולהודיעם מה שיאבד להם, כי זה יקרא "דרישת אלהים", וכן יעשו עם הנביאים כמו שאמר (ש"א ט ט) לפנים בישראל כה אמר האיש בלכתו לדרוש אלהים לכו ונלכה עד הרואה, וכן ודרשת את ה' מאותו לאמר האחיה מחלי זה (מ"ב ח ח), שיתפלל עליו ויודיענו אם נשמעה תפלתו, וכן ותלך לדרוש את ה' (בראשית כה כב), כמו

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

סנהדרין פרק רביעי – דף מספר 1

בס"ד, ר"ח אלול תשע"ב

- שפירשתי שם, ועוד שאני שופט אותם, כי יהיה להם דבר בא אלי ושפטתי. ועוד אני מלמד אותם תורה, והודעתי להם את חקי האלהים ואת תורותיו: (יט) היה אתה לעם מול האלהים - נגד האלהים, ויאמר היה אתה בעבורם עומד נגד האלהים להתפלל אליו, כטעם יום צעקתי בלילה נגדך (תהלים פח ב): והבאת אתה את הדברים - שיבקשו אל האלהים - הודה לו על הדבר הראשון שאמר כי יבא אלי העם לדרוש אלהים. ויתכן שהיה גם בזה עצה ממנו, יאמר היה אתה לעם מול האלהים לשבת באהל מועד מזומן לפניו לדרוש אותו, ולא יהיה זה במקום המשפט:
- 20 (כ) והזהרת אתה את החקים ואת התורות - ותודיע להם את הדרך אשר ילכו בה על פי התורה והמצוה. שתזהירם אתה מאד, ותלמדם התורה והמצוה. הודה לו גם במה שאמר והודעתי את חקי האלהים ואת תורותיו. וגם בזה עצה, להזהיר אותם מאד, ולהתרות אותם במצות ועונשם, אחרי אשר לא יעשה הוא בהם את הדין. אבל במשפט אשר אמרת ושפטתי בין איש ובין רעהו, שים לך שופטים עמך, כי כבוד ממך דבר המשפט יותר מן הכל, וטוב לך ולהם להקל מעליך, ונשאו אתך
- 25 רמב"ן דברים פרק א
- (ט) וטעם "בעת ההיא", בשבתנו בחורב, אבל הזכיר זה בכאן לומר, הנה קבלנו את התורה והיו עליכם שופטים ושוטרים לשפוט ולהנהיג אתכם, והנה היינו מוכנים ומזומנים לבא בארץ, ונסע מחורב לדגלינו עם שופטינו וזקנינו, ותקרבוני אלי כלכם עם חכמיכם וראשיכם ובקשתם מרגלים, ונתקלקל הענין:
- 30 והטעם להזכיר זה כאן, כי בידוע שזה הענין עצת יתרו והוא אמר למשה (שמות יח יט) היה אתה לעם מול האלהים שיתפלל עליהם בעת צרתם, ואמר לו (שם כ) והזהרת אתה את החוקים ואת התורות וגו', שילמדם הוא התורה, אך במשפט נתן לו עצה שימנה שופטים לסייעו, וכבר פרשתיו שם (בפסוק כ). ולכן ספר בכאן, כי כאשר מינה שרי האלפים והמאות לא מינה אותם רק על המשפט, אבל הוא בעצמו ילמדם כל הדברים אשר יעשון על פי התורה, כי שמע לעצת חותנו ויעש כל אשר אמר.
- 35 רמב"ן דברים פרק כ"א
- (יח) ועל הכלל, אין בו עתה חטא מות ועל שם סופו הוא נדון כמו שהזכירו רבותינו (סנהדרין עא א). וזה טעם וכל ישראל ישמעו ויראו - כי לא הומת בגודל חטאו, אלא ליסר בו את הרבים ושלא יהיה תקלה לאחרים:
- 40 וכן דרך הכתוב שיזהיר כן כאשר ימיתו לגדר כדי שתהיה במיתתם תקנה לאחרים, כי הזכיר כן בזקן ממרא (לעיל יז יג) לפי שאין בהוראתו חטא שיהיה ראוי למות בו, רק הוא להסיר המחלוקת מן התורה כאשר פירשתי שם (בפסוק יא), וכן בעדים זוממין (לעיל יט כ), שנהרגין ולא הרגו, וכן הזכיר במסית (לעיל יג יב), לפי שהוא נהרג בדבורו הרע בלבד אף על פי שלא עבד הניסת ע"ז ולא שמע אליו, אבל מיתתו ליסר הנשארים.